

ANGOASA - UN AFECT CARE NU ÎNȘALĂ

Autor: Dragoș-Sorin Păian | 7 octombrie 2023

Eseul de față este bazat pe lucrarea autorului și psihoterapeutului Luis Izcovich, lucrare ce poartă numele destul de sugestiv de *Angoasa, un afect care nu înșală*. Având drept ajutor lucrarea deja menționată, vom arunca un ochi analitic asupra unor subiecte de mare interes în domeniul psihanalizei, dar și al filosofiei, acestea având valențe de mare interes și în viața de zi cu zi. Dar, înainte de a intra în analiza subiectului propriu-zis, cel ce reprezintă coloana vertebrală a acestor rânduri, considerăm că este important să explicăm ce înseamnă, de fapt, noțiunea de „afect”, având în vedere că acesta nu este un cuvânt renumit pentru deasa sa apariție în frazeologia vieții de zi cu zi și, de asemenea, apare chiar în titlul lucrării. În mod obișnuit, cuvântul ne duce, desigur, la forma sa din limba engleză, ce, de cele mai multe ori, apare sub forma unui verb, „to affect”; verbul se referă la a acționa asupra a ceva sau a produce o schimbare anume. Dar, asemenea limbii române, acest cuvânt poate apărea și sub forma unui substantiv, într-un singur caz particular, și anume când se referă la o manifestare de emoție sau, mai pe larg, când reprezintă un set de manifestări observabile ale unei emoții experimentate sau emoția conștientă care apare ca reacție la un gând sau experiență. Într-un sens învechit, cum putem găsi, spre exemplu, în operele lui Shakespeare, afectul este sinonim cu sentimentul. Având aceste informații, putem continua analiza noastră, fără teama că există posibilitatea unei prime neînțelegeri.

Lucrarea aleasă pentru analiză pleacă de la fundamentele bine încheiate ale psihanalizei freudiene, dar și de la cercetările îndelungate făcute de unul dintre moștenitorii spirituali ai lui Freud, și anume Jacques Lacan. Deși amândoi cred că afectele înșală, sunt de acord că există un afect special, excepțional, care nu poate minți niciodată: angoasa. Cercetarea își propune, de asemenea, să pună în lumină de ce o persoană angoasată ar dori să participe la o analiză psihologică și cauzele suferinței de acest fel în viața unei persoane. Mai mult, vom vedea și ce se schimbă odată cu experiența analitică. Dar, înainte de a merge mai departe, credem că este necesar să descriem, ca în rândurile precedente, doi termeni care apar de mai multe ori în lucrarea selectată. Primul dintre acești termeni este, desigur, termenul de „angoasă”, care, deși aduce imediat în minte un concept destul de clar, poate lua conotații noi în limbajul lacanian sau în universul filosofico-psihologic. Dictionarul ne spune că anxietatea este o

neliniște, o tulburare, adesea patologică, definiție la care putem adăuga că este acea frică primordială lipsită de obiect. Tocmai aceasta este diferența dintre angoasă și frica obișnuită, căci primul concept nu este legat de un obiect al fricii, nu putem pune degetul pe elementul care dă naștere angoasei. Unii filozofi, precum Kierkegaard, au studiat în profunzime ideea de angoasă, atribuindu-i valențe impresionante, văzând-o ca o condiție normală a unui om care devine conștient de propria sa libertate, față în față cu propria conștiință. Un al doilea termen care trebuie discutat este cel de „jouissance”, care, în frazeologia comună, ar putea însemna doar „plăcere”, dar, în gândirea lui Lacan, joacă un alt rol, motiv pentru care gânditorul francez a decis să nu îl traducă. Astfel, „jouissance” are o dublă definiție: în primul rând, este un exces de viață, iar în al doilea rând, poate fi înțeles ca o bucurie dincolo de principiul plăcerii (Lacan o numește „o vitalitate supraabundentă”). Juisarea lacaniană produce o divizare în subiect: îl obligă în mod spontan să încalce interdicțiile impuse bucuriei și să depășească principiul plăcerii. Dincolo de aceste limite, plăcerea devine durere, iar, tocmai înaintea acestui „principiu dureros”, apare ceea ce Lacan numește „juisare”. În psihanaliza freudiană, principiul plăcerii, căci și acest termen se cere a fi explicat, este căutarea instinctivă a plăcerii și evitarea durerii pentru a satisface nevoile biologice și psihologice. Acest principiu este forța animatoare din spatele părții primordiale și „întunecate” din structura constitutivă a subiectului (Id), ce face parte din subiect încă de la nașterea acestuia, cu mult înaintea manipulării și influențării persoanei de către legile extrinseci ale societății, familiei, figurilor de autoritate, moralei etc., fiind sursa nevoilor corporale, a impulsurilor și a dorințelor emoționale, în special a agresivității și a impulsului sexual.

Despre Lacan se spune că, deși fiind prezent în domeniul psihanalizei, a neglijat să studieze afectele, ceea ce ar însemna că a refuzat să studieze o parte importantă a acestui domeniu. Desigur, așa cum spune Luis Izcovich, acest lucru este cât se poate de fals. Ea ne spune că această opinie provine dintr-o profundă ignoranță față de gândirea și opera lui Lacan, acesta petrecând un an întreg pentru a analiza afectul fundamental, și anume angoasa. Dar de ce este considerat acest tip de anxietate extremă un afect fundamental? Ni se oferă mai multe motive pentru aceasta. În primul rând, angoasa este acel afect care reușește de la sine să aducă o persoană la o analiză, iar exemplele în acest sens sunt numeroase. O persoană, despre care se poate spune că a reușit orice în viață, are o slujbă bună, o soție pe care o iubește, copii buni și inteligenți, va ajunge totuși la o analiză pentru că simte în sine presiunea grea a angoasei. De ce, dacă totul merge atât de bine, ea sau el mai simte angoasa? Exact la asta răspunde analiza, pentru că își propune să îl facă pe pacient să „află”. Un alt motiv pentru care angoasa este considerată fundamentală este acela că rezistă oricărui discurs care încearcă să o trateze și să o disece. În cazul angoasei, rațiunea și bunul simț nu mai pot domina. Acest afect are puterea de a distruge toate măștile subiectului, lăsându-l gol, în nuditatea sa primordială, fără pereți în spatele cărora să se ascundă. Starea de anxietate este atât de intimă și atât de dureroasă încât, în multe cazuri, bolnavul nici nu vrea să discute despre starea sa. Un alt motiv care demonstrează că angoasa este un afect

fundamental este faptul că dă naștere la ceea ce se numește „transfer”. Atât Freud, cât și Lacan credeau că prin analiză se dezvoltă un proces de transfer între analist și analizat, iar apoi apare iubirea; iubirea este un motor important pentru vindecare. Întotdeauna îl iubim pe cel căruia îi atribuim cunoștințe, iar în analiză cel analizat dă cunoștințe analistului, dezvoltând astfel un proces de transfer între cei doi. Transferul este atât condiția unei analize care vrea să reușească, cât și obstacolul acesteia. Prin acest proces, persoana analizată devine pentru analist ceea ce se numește „obiect prețios”, lucru de care pacientul este foarte conștient.

Există două motive pentru care angoasa este un „afect analitic autentic”: dispozitivul analitic în sine produce angoasă și, de asemenea, angoasa este un ghid util pentru orice analist. Angeloasa ne permite să ne orientăm în analiză, fiind acel punct de interes care subliniază dorința pacientului. Mai mult, evidențiază relația pe care o are un subiect cu dorința sa. Așadar, angoasa nu este doar un semn negativ, care ar evidenția lipsa sau pierderea a ceva, ci joacă și un rol pozitiv în analiză, fiind chiar un motiv pentru care o persoană ar căuta o astfel de analiză. Dar pentru a înțelege cum apare angoasa în timpul unei analize, trebuie să vedem când apare de fapt și condițiile care îi dau naștere. În general, poate fi vorba de angoasă atunci când subiectul se confruntă cu dorința Celuilalt (the Other), dar este incapabil să numească și să înțeleagă acea dorință. Celălalt reprezintă „alți oameni”, alți subiecți pe care individul îi întâlnește în viața socială, dar pentru Lacan reprezintă și limbajul și convențiile vieții sociale organizate sub categoria legii. Deoarece limbajul și codurile societăților umane preexistă oricărei ființe umane individuale, acestea îl reprezintă pe „Celălalt” (cu literă mare) pentru subiectul individual. Faptul că subiecții, ei înșiși alienați intern, trebuie să se folosească de „Celălalt” al limbajului și al legii pentru a interacționa cu alți subiecți este crucial pentru teoria psihicului a lui Lacan, precum și pentru aplicarea sa practică în terapie. Luis Izcovich ne oferă un exemplu destul de comun pentru a vedea cum se manifestă anxietatea (aici a se citi drept „angoasă”). Luăm, așadar, ca exemplu întâlnirea cu dragostea, cea care precedă experiența sexuală, în care întâlnim dorința celuilalt. S-ar părea că de fiecare dată când întâlnim această dorință, pe lângă sentimentele frumoase cărora le poate da naștere în noi, există și o anxietate. Dacă celălalt ne interesează cu adevărat, cu siguranță vom simți această anxietate când vom vedea cealaltă persoană sau doar dacă ne gândim la relația noastră și la dorințele celuilalt. Ne confruntăm cu o neînțelegere, cu o teamă legată de dorințele și motivele celuilalt (Ce vrea el/ea de la mine?). Desigur, în perspectiva lui Lacan, există unele diferențe majore între angoasa resimțită de o femeie și cea resimțită de un bărbat, diferențe în care nu vom intra acum, dar cert este că ambele sexe simt această angoasă. Cu toate acestea, putem spune că, deși există unele diferențe în modul în care funcționează anxietatea, structura este aceeași. Mai trebuie adăugată conceptului de angoasă care decurge din neînțelegerea dorințelor celuilalt acea angoasă care apare atunci când noi înșine devenim obiect al dorinței, când nu știm cum ar trebui să reacționăm și ce ar trebui să facem sau să gândim împotriva acestui lucru sau a acestei situații.

Dar, revenind, cum apare angoasa în timpul procesului analitic? Trebuie să recitim ceea ce a fost scris anterior pentru a clarifica lucrurile. În timpul analizei, analizatul devine un obiect de interes și, fără îndoială, își va pune întrebarea „ce vrea analistul de la mine?”. Analizându-l realizează, chiar dacă nu întotdeauna clar, că ceea ce reprezintă este de interes pentru celălalt și, astfel, în interacțiunea lor ia naștere o enigmă, un element necunoscut. Pe lângă aceasta, mai există un motiv care face analiza supărătoare: represiunea. Freud spunea că prin analiză se îndepărtează straturile superioare pentru a ajunge la fundație, precum arheologia, lucru care poate fi, nu de puține ori, deranjant și supărător pentru persoana analizată. Lăsând „pietrele” deoparte, analistul descoperă urmele dorinței reprimite. De ce este ascunsă această dorință adevărată? Atât Freud, cât și Lacan cred că există un motiv pentru care pacientul ascunde aceste urme de dorință. Cert este că pacientul nu își permite să recunoască această dorință, astfel, pentru a scăpa de neplăcere, o acoperă cu alte straturi. Aducerea la suprafață a dorinței este un proces dureros, care trebuie făcut cu mare atenție, ceea ce dă naștere inevitabil la angoasă. Cu toate acestea, nu trebuie să înțelegem că angoasa este reversul dorinței, ci mai degrabă, dorința și angoasa sunt fețele aceleiași monede, angoasa dovedindu-se a fi un afect cât se poate de pozitiv, cel puțin din perspectiva celui care analizează.

Lacan introduce angoasa drept o poziție intermediară, aflată între juisare și dorință, fiind o cale inevitabilă (această angoasă) de a aduce pacientul de la juisarea opacă la propria dorință. Astfel, calea prin angoasă este definită ca un instrument necesar în analiză. Așadar, angoasa devine o certitudine atât pentru analist, profitând de ea ca o abordare normală în analiză, dar și pentru cel analizat. Chiar dacă pacientul nu-și poate recunoaște dorința sau suferințele, odată ce simte angoasa, lucrurile devin mai clare pentru el: ceva se întâmplă cu propria ființă, în condițiile în care simte angoasa. Dar, așa cum am menționat la început, în terminologia lui Lacan, juisarea nu înseamnă plăcere sau satisfacție, deși este aproape de ambele concepte, ci reprezintă ceva mai mult decât atât, ceva atât de puternic, atât de intens, încât poate provoca groază. Există, așa cum spuneam mai înainte, o relație între juisare, angoasă și dorință, angoasa fiind aici vectorul prin care persoana analizată trebuie să treacă, dacă dorește să se vindece. Suferința trebuie înfruntată, în niciun caz ignorată, pentru a face apoi o trecere prin ea către dorință. Prin angoasă, pacientul se detașează de bucuria extremă (juisarea) în care este blocat, care devine terifiantă, producând groază și suferință, și devine subiect ce dorește, îmbrățișând propria dorință, care în trecut fusese reprimată. Desigur, există diferențe în relația fiecărei persoane cu propria angoasă și în modul în care o depășește, existând, așa cum subliniază Lacan, diferențe majore între angoasa masculină și cea feminină. După cum spune Freud, aproape orice angoasă masculină poate fi redusă la tema castrării. La femei, angoasa se poate reduce la posibilitatea de a pierde dragostea.

O „soluție spontană” la angoasă este fobia, un fenomen care apare frecvent atunci când ai de-a face cu o stare de angoasă. Prin fobie, angoasa ia o altă formă și poate fi

localizată, devenind un obiect al fricii. Paradoxal, prin fobie, subiectul angoasat poate prinde un reper, fiind până în acel moment fără un astfel de reper, dat fiind că angoasa este acea frică fără obiect stabil și pe care nu o putem recunoaște, fiind acea teamă surdă care pare să iasă din senin și din toate direcțiile. Astfel, evitând obiectul fobiei, pacientul evită efectiv angoasa. Acest simptom ține la distanță sentimentul de suferință, scopul analizei fiind acela de a aduce pacientul mai aproape de miezul tulburător, dincolo de simptom, pentru a-l face să se confrunte cu această problemă internă.

Dar aici apare o întrebare: care este lucrul care dă semnalul angoasei? Freud, care a construit o întreagă teorie pe acest subiect, și Lacan, care a luat teoria freudiană și a extins-o, ne pot răspunde. Pentru Freud, întreaga problemă apare din experiența oedipiană (complexul de castrare), prin care o ființă devine bărbat sau femeie, și modul în care persoana trăiește această experiență și cum o depășește. Astfel, angoasa ne apare ca acel semnal al faptului că ceva nu a fost împlinit de subiect în experiența lui oedipiană. Pentru Freud, angoasa este întotdeauna una legată de motivul castrării. O abordare normală, care nu duce la patologie și angoasă, este definită de faptul că persoana își va trece momentul oedipian, în care se creează o limită; de exemplu, pentru un băiat, se creează ideea unei interdicții de juisare care ar avea ca obiect al dorinței proprii mamă. Prin urmare, castrarea se referă la existența unui obiect interzis (mama, de exemplu), obiect transportat dincolo de posibilitățile copilului de o figură de autoritate, precum Tatăl. Pentru Lacan, angoasa apare atunci când persoana nu este de acord cu norma, adică cu legea, respectarea legii fiind acel concept care dă naștere unui individ funcțional, precum ființele umane care doresc. O teză foarte importantă în gândirea lui Lacan este aceea care leagă legea și dorința cu Numele-Tată, care ne permite (permite copilului) să dorim ceva specific în conformitate cu legea și care ne oferă mijloacele prin care putem numi ceea ce Celălalt dorește. Când o putem numi, când înțelegem dorința, putem ieși din angoasă. Având în vedere că primul Celălalt pentru un copil este mama, Numele-Tată (sau Numele-Tatălui), simbolul patern, este ceea ce ne ajută să înțelegem această primă dorință și ajută subiectul să nu intre într-o stare de angoasă. La început, copilul crede că poate satisface toate dorințele mamei, dar, adunând numeroase semne, își dă seama că dorința mamei trimite „dincolo de sine”, la ceva la care nu are acces. Această realizare poate duce la angoasă, dacă nu există nicio înțelegere a simbolului patern și a faptului că dorințele celuilalt (mamei) sunt astfel îndeplinite. Dorința noastră se definește prin relația sa cu legea. Există un cerc teoretic foarte important între angoasă, dorință și lege, starea de angoasă fiind strâns legată de neacomodare, de neacomodare la lege. Desigur, această acomodare la lege este inconștientă, deci nu este la nivel de conștiință, ceea ce presupune intrarea subiectului în simbolic. Prin dorință, legea este integrată. De asemenea, Lacan continuă ideea lui Freud, înțelegând angoasa ca nerezolvare totală a complexului Oedip, semnul rezoluției acestui complex fiind castrarea. Cu toate acestea, Lacan schimbă ceva din teoria lui Freud, și anume faptul că, spre deosebire de Freud, care credea că analiza va duce la un punct de netrecut („stânca castrării”), el crede că analiza nu va realiza doar

depășirea angoasei, ci și că aceasta din urmă va fi înlocuită de dorință.

Mai sus am menționat ceea ce se numește „simbolicul”. Ce înseamnă acest lucru, adică participarea subiectului la simbolic? Pentru a înțelege acest proces, Luis Izcovich oferă două exemple extreme: autismul și schizofrenia. Astfel, absența intrării în simbolic este definită de incapacitatea limbajului, de inexistența unui limbaj adecvat, sau de o utilizare complet necorespunzătoare a acestuia; aici putem oferi ca exemplu inventarea neconținută a cuvintelor noi, neologismelor, sau incapacitatea de a comunica cu ceilalți, cu excepția modului de tip „ori eu, ori ceilalți”. Pentru Lacan, există două straturi în comunicarea noastră cu ceilalți: primul este stratul imaginar, dând naștere de obicei la conflicte și relații conflictuale, lăsând astfel calea deschisă pentru apariția angoasei (această angoasă apare odată cu apariția neașteptatului la nivelul de imaginație sau acel ceva care atinge cele mai intime părți ale subiectului); al doilea nivel este cel simbolic, cel care presupune mediere, pentru că între mine și interlocutor există o a treia instanță. Acesta din urmă este nivelul de dorință și de pacificare. Plecând de la limbaj, subiectul găsește răspunsuri la întrebări precum inscripția sexuală, adică înțelegerea simbolică a diferențelor fundamentale dintre sexe, poziția simbolică a sexului persoanei, importanța acestora atunci când vorbim despre inconștient sau despre ideea de castrare, și moartea; aceasta înseamnă „a simboliza” în psihanaliză. În acest moment Lacan introduce o idee esențială, și anume că angoasa introduce, ca afect, o simbolizare imposibilă, fiind indicele realului. Astfel, realul se prezintă ca un cu totul alt registru decât cel al imaginarului sau al simbolicului. Operăm prin imaginar pentru că suntem captivi imaginilor care vin din afara noastră, de exemplu relația pe care o avem cu ideea de frumos. La rândul său, frumusețea este ordonată după regulile simbolicului. Să ne imaginăm, de exemplu, cum se schimbă criteriile frumuseții corporale. Luis Izcovich ne spune că schimbarea are loc prin relația pe care o avem cu simbolul falic, falusul funcționând ca un obiect care incită la dorință.

De remarcat că fiecare epocă își construiește, prin metode discursive, propriile criterii, criterii care funcționează ca elemente falice. Desigur, această teorie falocentrică a reprezentat un punct de mare interes pentru critica feministă, aceasta din urmă subliniind faptul că teoria falocentrică nu este decât un proces ce dorește să ofere primatul sexului masculin și al valențelor sale, lăsând femeia la o parte, întrucât simbolurile acesteia sunt mai puțin importante. A doua critică avansată de feminism este că psihanaliza definește întotdeauna femeile în mod negativ în raport cu bărbații. Pentru Freud, bărbații sunt văzuți ca agenți activi, în timp ce femeile sunt definite în termeni de pasivitate. De asemenea, gânditorii feminisți au văzut psihanaliza drept propagarea unei forme de esențialism biologic în sensul că anatomia cuiva - indiferent dacă are sau nu penis - determină identitatea sexuală a cuiva. Dintr-o perspectivă lacaniană, inconștientul este acela care subminează orice identitate stabilă sau fixă și care include o identitate sexuală stabilă. Pentru Lacan cel timpuriu, diferența sexuală nu este o chestiune de biologie, ci de semnificație; masculinitatea și feminitatea nu sunt date

anatomic, ci sunt poziții de subiect definite prin relația lor cu falusul ca semnificant. După cum am văzut anterior, pentru Lacan, falusul este un semnificant care este legat, dar nu echivalent direct, cu penisul. Falusul este un semnificant al lipsei și funcționează ca un obiect imaginar - un obiect ce se presupune că poate satisface dorința mamei. Desigur, satisfacerea acestei dorințe, într-o dezvoltare normală, rămâne întotdeauna în afara posibilităților subiectului, ceea ce reprezintă o ruptură la nivelul aceluiași subiect. Atât fetele, cât și băieții, sunt, din punct de vedere simbolic, castrați.

Putem spune că relația noastră cu imaginile este determinată și înscrisă de discurs. Există, însă, o dimensiune mai profundă, mai fundamentală: frumusețea este procesul prin care ascundem groaza, punctul de groază care definește realitatea fiecăruia, care se referă la momentul în care toate măștile cad și lasă chipul realității să iasă la iveală. Așadar, de ce analiza deranjează subiectul? Acum este evident. Motivul este că, prin analiză, subiectul este introdus în acel moment „de capăt al balului”, când au căzut toate măștile, și este pus față în față cu realul, cu adevăratul chip al lui Celălalt, dar și cu conștientizarea faptului că și el a fost demascat. Aceste măști cad pentru că subiectul realizează că toate metodele folosite au fost construite doar pentru a evita propria dorință, ascunzând-o. Este adevărat, spune Izcovich, că dorința deranjează. După cum am spus mai devreme, dorința și angoasa sunt fețe diferite ale aceleiași monede, ambele ducând la punctul cel mai intim al subiectului, la propriul său real.

Desigur, trebuie precizat că există și angoasa clinicianului. Potrivit lui Lacan, această suferință este de fapt un semn de speranță. Apariția angoasei demonstrează analistului că o schimbare a avut loc la nivelul cognitiv al pacientului sau clientului, ceea ce deschide poarta spre posibilitatea continuării tratamentului și ducerea sa la următoarea etapă. Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să revenim la ceea ce a fost deja scris, și anume că angoasa este acel afect care nu înșală niciodată. Angoasa este acel lucru sigur și predictibil care lasă loc speranței în practica clinicianului. Această angoasă este specifică acelei persoane interesate. Dar interesată de ce anume? De dorința celuilalt, desigur.

De asemenea, angoasa la clinician dovedește o altă chestiune, și anume că ceva a rămas neîmplinit în clinician, referindu-ne aici la traseul de la angoasă la dorință. Aici poate exista o inversare: în mod normal pacientul este cel suferind și clinicianul este cel care lucrează cu dorința pacientului. Dacă clinicianul este supărat pentru că tulbură dorința celuilalt, atunci el joacă rolul pacientului. Desigur, când spunem că acest clinician lucrează cu dorința sa, nu ne referim la faptul că este pur și simplu un subiect. Poate fi pur și simplu un subiect când părăsește rolul de analist și trăiește în viața de zi cu zi. Dar, dacă vorbim despre un clinician care funcționează ca un adevărat analist, el sau ea trebuie să fie capabil sau capabilă să-și lase dorințele subiectului în afara experienței. Dorința care trebuie să funcționeze trebuie să fie una foarte specifică din două motive: primul motiv se referă la ceea ce Lacan numea „obiect al” („object of”), prin care

analistul trebuie să ocupe locul obiectului dorinței, care provoacă dorința în subiectul analizat; al doilea motiv, care diferențiază dorința analistului de dorințele obișnuite, se referă la faptul că reprezintă o dorință care dorește să producă „diferența absolută”. Cu alte cuvinte, cu al doilea motiv oferit, nu este vorba de o dorință satisfăcută de un obiect, ci de una care este satisfăcută prin faptul de a produce cea mai mare singularitate a celui care analizează. Acestea fiind spuse, putem înțelege că angoasa este fundamentală în procesul de analiză chiar și atunci când ea apare în analist. Prin experiența analizei se dorește să se vindece angoasa, dar, pentru ca acest lucru să se realizeze, este necesar să trecem prin starea de suferință, să o înțelegem și să ne luptăm cu ea. Se poate spune că o analiză nu este necesară pentru a vindeca angoasa, întrucât societatea modernă ne oferă multe alte metode de a depăși (sau a ascunde) angoasa. Luis Izcovich dă două exemple aici: pe de o parte, medicamentele pot fi de ajutor, iar pe de altă parte, putem apela la religie pentru a ne vindeca suferința. De asemenea, aproape toate formele de psihoterapie ne pot ajuta să depășim momentul dureros. Trebuie doar să vedem dacă analiza este o metodă specială, specifică de vindecare a suferinței.

Care este specificul analizei comparativ cu alte metode posibile? Luiz Izcovich ne spune că această specificitate a analizei constă în faptul că, spre deosebire de alte metode, aceasta rezolvă chiar cauza angoasei. Analiza nu numai că produce un efect de eliberare din mrejele unei vrăji, dar, prin metodele sale specifice, produce o mutație fundamentală a nivelului de angoasă (sau la nivelul angoasei), aceasta din urmă devenind un punct de sprijin pentru existența subiectului care a suferit transformarea. Care este rezultatul? O dorință. Desigur, dorința care decurge din acest proces este complet nouă și diferă de alte dorințe. Această nouă dorință se bazează pe o convingere intimă, fără legătură cu un obiect sau cu nevoia de recunoaștere. De asemenea, prin analiză, subiectul intră față în față cu două mari concepte, începând să le înțeleagă și să le accepte: vorbim, desigur, despre întâlnirea cu moartea și acceptarea de a fi o ființă sexuală. Rămâne ca subiectul să accepte dacă dorește sau nu să-și satisfacă această dorință. Cert este că această nouă dorință orientează subiectul spre cele două concepte cruciale pe care le-am menționat mai înainte. Moartea (a se face diferența lacaniană dintre moartea biologică și cea simbolică) și sexualitatea sunt două puncte cheie în psihanaliza freudiană și lacaniană, acceptarea și înțelegerea lor stând la baza construirii unui subiect normal; fuga de aceste concepte reprezintă, prin ascunderea lor și a dorințelor ce iau naștere din ele, principala problemă ce duce la apariția stărilor de angoasă sau a altor dificultăți anxioase.

În concluzie, de-a lungul lucrării am putut să vedem și să înțelegem importanța analizei în procesul de rezolvare a angoasei și felul specific în care ea arată, atât din punctul de vedere al pacientului, cât și al analistului. Deși există mai multe remedii pentru acest afect fundamental, analiza produce un mod unic de disecție a situației și un mod specific de a aduce anumite rezoluții. De asemenea, cu ajutorul lui Luiz Izcovich, am putut să

Înțelegem cum ni se dezvăluie o dorință, ascunsă până în acel moment, înțelegând și că raportarea noastră la dorință este indispensabilă, deși această raportare nu este suficientă. Pentru a depăși impasul, trebuie să devenim responsabili pentru propria noastră dorință. La nivel de responsabilitate apare angoasa, un afect care semnalează faptul că nu am devenit încă responsabili pentru propria dorință și repercusiunile ei pe deplin. Atât timp cât durerea (angoasa) persistă, ni se demonstrează că procesul de analiză nu s-a încheiat și că mai sunt lucruri de rezolvat.

Bibliografie

Freud, S., *An Outline of Psychoanalysis*, 2003, Penguin Books;

Freud, S., *Beyond the Pleasure Principle*, 2003, Penguin Books;

Izcovich, L., *The Marks of a Psychoanalysis*, 2017, Scribd;

Izcovich, L., *Anguish-An affect that doesn't deceive*;

Lacan, J., *Écrits*, 2007, WW Norton&Co.

Imagine: „Anxiety” - Edvard Munch; Sursă: Wikimedia Commons